

КОНСТАНТИН ПАУСТОВСКИ ПЕСЪЧИНКА

Превод от руски: Иванка Васева, 1963

chitanka.info

Повечето хора смятат, че разказите трябва да бъдат поучителни. Но както всякога има чудаци, преди всичко самите писатели, които не желаят да се подчиняват безпрекословно на тази истина. Те твърдят, че някои разкази, при все че не поучават читателите, просто могат да им доставят радост, като им покажат например красотата на някаква мъничка песъчинка, която може да пречупва слънчевата светлина и да я превръща в множество разноцветни сияния и дъги.

Веднъж говорехме за това с един мой познат възрастен писател, седнали на каменния парапет на кримското шосе.

Точно пред нас по чакълестия склон цъфтяха на златни капки храсти жълтуга, а зад нас димеше и сияеше като синя бездна Черно море. То гонеше към брега хиляди малки пенливи вълни.

Вълните идваха към брега под ъгъл, от югоизток, и затова връхлитаха плажовете не като равномерно бучаща грамада, а с ритмичните пориви на малки полегати вълнички.

— Такива вълни работят като витлото на Архимед — каза възрастният писател. В миналото той беше инженер и затова употребяваше и в живота, и в прозата си технически сравнения.

Над храсталаците на жълтугата по кремъчните завои се простираха лозя. Там работеха девойки с бели забрадки, вързани много ниско, чак над веждите. Вятърът развяваше избелелите от слънцето поли на леките им рокли.

Една от девойките тичаше с подскачания по шосето, надолу към морето. На няколко крачки от нас тя се спъна, падна, силно удари крака си в един камък, бързо се изправи и заподскача на един крак към парапета.

Тя седна до нас и поемайки си въздух през стиснатите от болка зъби, вдигна наранения си крак, обгърна го с ръце и смутено се засмя. Мъчеше се да си даде вид, че нищо не се е случило и че ударът е бил незначителен. Но по побледнелите ѝ очи се виждаше, че много я боли.

Аз отидох до малкия поток, който пресичаше шосето и вече бе успял да довлече върху асфалта ивичка чист едър пясък, намокрих кърпичката си и я подадох на девойката. Тя ми благодари и като се мръщеше от болка, обви наранените пръсти с мократа кърпа.

— Никак не минава болката — оплака се тя с виновен глас. — Ама че глупост!

— Седете мирно! — строго ѝ каза възрастният писател. — Ще спрем първата кола и ще ви откараме в Мисхор. В поликлиниката.

— Няма нужда! — примоли се девойката. — По-добре да поседя още. Може само да мине.

Съгласихме се.

Девойката беше тъничка, с къса, много стара рокля, която е била някога зелена, а сега бе избеляла и посивяла. Тя гледаше крака си, без да вдига очи, и затова се виждаха добре само дългите ѝ черни мигли. Изпод бялата забрадка се подаваха кестеняви коси.

— Къде живеете? — запита възрастният писател.

— Цялата наша бригада живее на палатки — отвърна девойката. — Ей там, отвъд лозето. Ние в това лозе работим...

Тя вдигна очи и аз се учудих: при тези тъмни мигли и коси очаквах да видя тъмни очи, а те бяха светлозелени и като че покрити с влагата на сълзи — тъй силно блестяха.

И двете колена на девойката бяха ожулени от чакъла. По тях се виждаха малки резчици кръв.

За да отвлече вниманието ни от наранения си крак, девойката каза:

— Каква великолепна жълтуга!

— На какво ви прилича? — попита я писателят. — Не знаете ли?

— Не, не мога да се сетя.

— Тогава аз ще ви кажа.

Сигурен бях, че сега писателят ще направи някакво чисто техническо сравнение, но той погледна жълтугата, помисли и промълви:

— Ако хвърляте в златна вода валчести морски камъчета, ще се получат ей такива фонтани, капки и струи. Нали?

— Да, наистина — тихо каза девойката. — Казахте го, както пише в стиховете на някой добър поет. Аз много обичам стихове. Но сега нямам време да чета.

Тя ни разправи, че преди една година е завършила десетокласно училище в едно малко градче в Полтавщина, че това градче се нарича Хорол, а край него тече топла плитка рекичка, обрасла със стрелолист. Разказа ни, че баща ѝ е умрял отдавна, а майка ѝ — медицинска сестра — толкова много е заета, че не ѝ остава време за любов към единственото ѝ момиче, тоест към нея, към Льоля. Разправи, че

решила, след като завърши училище, да стане ботаничка-селекционерка и затова сега е на трудово-производствена практика в кримските лозя. Работата е трудна и деликатна, сортът на гроздето в тези лозя е капризен и, най-важното, работата е много камениста.

— Каква? — учудено я запита писателят.

— Камениста. Земята е като камък, коренът на лозата също така е твърд като камък и наоколо лъха горещина от нажежените от слънцето камъни. Аз отначало толкова много страдах от горещината, че дори плачех. А сега я обикнах и вече ми се струва, че тя разкрасява земята. Но най-хубавото време е, когато горещината се слее със здрача, почне едва забележимо да намалява и въздухът стане толкова тих и просто нежен, че сама си се чувствуващ щастлива.

— Наистина щастлива! — повтори тя и леко поруменя. — Нас в училище директорката все ни учеше, учеше, че не бива да се поддаваме на чувствителност. А сега разбрах, че е било глупаво. Досетих се, че вие сте писатели. Тук, в Ялта, има писателски почивен дом. Писателите трябва да разбират всичко по-спокойно и по-добросърдечно, отколкото другите хора. Та ето, кажете ми: мигар е лошо човек да бъде добър и дълбоко да разбира хората и красотата, която го заобикаля? А мен всички ме обвиняват в чувствителност, понякога дори и тук, в бригадата. Виновна ли съм, че ей там, отпред, Аю-Даг, целият в син дим, се слива със синьото небе и дори като че ли се разтапя в него? А пък на мен ми става радостно на душата от това. Тъй радостно, че начаса започвам да си измислям какви ли не неща, за да ми стане още по-радостно. Неотдавна например прочетох в една стара книга думите „лазурна далечина“. И си казах: „Аю-Даг е не в синя, а в лазурна мъгла.“ Или „лазурно-синя“. Не знам как е по-правилно и по-хубаво да се каже. А после започвам да си представям, че се катеря към върха му, наоколо цъфтят трънки — бели като лек снежец, а далеч долу се люшка морето и отпраща нагоре по урвите отраженията на слънчевата светлина. И ми се иска да се разтвори в тази черноморска светлина и синева — и ако трябва да умра, иска ми се да умра именно тук.

Изведнъж девойката се смути и млъкна.

— Сигурно е глупаво — каза тя. — Извинявайте. И моля ви се, не ми се смейте.

— Не — отговори писателят, — няма да ви се смеем, макар че сте смешна. И много мила. И аз имам една такава смешна и мила дъщеря. А когато се омъжите...

— Аз никога няма да се омъжа! — разпалено го прекъсна девойката.

— Всички така казват — засмя се писателят. — И вие също. Защото още не сте обичали. Завиждам ви. Честна дума! Страшно ви завиждам. Както завиждам на човек, който не е чел още „Евгений Онегин“, но скоро ще го прочете. Чели ли сте „Гранатовата гривна“ на Куприн? Не? Чудесно! Бих дал много да мога да ви погледам, когато четете този изключителен разказ. Да следя как ще помръкват и ще се пълнят със сълзи очите ви, как ще мръщите вежди и ще хапете устни, как изведнъж ще се усмихнете и беззвучен смях ще затрепти в гърлото ви.

— Откъде знаете, че така чета хубавите книги?

— Дъщеря ми чете книгите именно така! А любовта — истинска, светла и проста като кое да е полско цвете, ей като онази бяла и скромна трънка — непременно ще дойде. Все едно дали я искате, или не. Знам какво говоря.

— Колко интересно е да се говори с вас! — каза девойката. — Ето, кракът не ме боли вече толкова силно. Мога да стигна до Мисхор.

Ала тя не можеше още да върви, във всеки случай — без бастун не можеше. Тогава ние застанахме от двете ѝ страни, тя ни прегърна през раменете и накуцвайки, а понякога съвсем подвила болния си крак, полекичка заслиза по шосето.

Ние я водехме предпазливо, като някаква скъпоценност. А и наистина тя беше жива скъпоценност, изпрашена от кримския чернозем, стеснителна, със зелени смутени очи. И аз, може би малко пресилено, си помислих, че всяка педя земя, дето стъпваше малкият ѝ крак, обут с ниска пантофка, трябва да бъде скъпоценна за нас, старите хора. До тази педя топла земя се е докоснала младостта — онова единствено нещо, заради което живяхме и работихме толкова много трудни и понякога неблагоприятни години.

„Знае ли това младежта? — мислех си. — Знае ли го тази девойка? Животът би загубил почти смисъла си, ако младостта не познаваше работата на по-старите поколения.“

И девойката като че отгатна за какво мисля. Поправяйки ръката си на моето рамо, тя предпазливо докосна с длан страната ми и в това неволно докосване изведнъж почувствувах ласка. А може и само тъй да ми се е сторило, както ми се е случвало често. Спомних си стиховете на Луговской: „Жадувам сън дълбок, дълбок... жадувам ритъм най-висок...“ „Изглежда, че в това именно се крие истинската мъдрост на жизнените стремежи — мислех си аз. — Ето го този дълбок, дълбок сън, лазурната синева на въздуха, люлеенето на тънката мъглица над морските пространства, едва забележимото трепкане на първата звезда над гребена на планините.“ Посочих я на девойката и на възрастния писател и без сам да зная защо, казах:

— Навярно това е звездата, чийто лъч е посребрил пролетните долини.

Възрастният писател ми отвърна просто:

— Обичам живота!

А девойката каза, че днешният ден за нея е много, много хубав, при все че сама още не може да разбере защо.

Ето и целия разказ. Тук няма нищо поучително, но може би в него се крие онази единствена „песъчинка“, която може поне малко да зарадва хората и да ги накара да се усмихнат, без да търсят този път в малкия разказ дълбок смисъл.

Ялта, април 1959

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.